

Boekenclub in de klas

15 september 2022 ANOUK DE KLEIJN

Literatuur

- Mate van voorbereiding: weinig tot gemiddeld.
  - Materialen: eventueel papier, schaar, digibord
  - Duur: circa zes lessen
  - Ontworpen voor: 4 havo/vwo, maar ook geschikt voor andere niveaus en jaarlagen
-
-

Wat is de kernactiviteit van de leerlingen?

Leerlingen lezen en bespreken in een groepje een boek gedurende een week of vijf.

Hoe pak je dat aan?

Samen boeken lezen en daarover praten is leuk en leerzaam, maar dat klassikaal doen is zelden voor elke leerling een succes. Voor een docent in het voortgezet onderwijs is het echter onbegonnen werk om verschillende leeskringen in de klas te begeleiden. Toch zijn er mogelijkheden om op effectieve en efficiënte wijze leerlingen in groepjes samen te laten spreken over boeken. Je kunt je leerlingen bijvoorbeeld laten lezen in boekenclubs. Een boekenclub bestaat uit drie tot vijf leerlingen die samen een boek lezen. Daarbij is het handig als die leerlingen een (min of meer) vergelijkbaar leesniveau hebben en een of meer gedeelde interesses. Om dat vast te stellen kun je gebruik maken van de profielschetsen. Samen kiezen zij een boek uit (les 1). Het is aan te bevelen om je leerlingen te ondersteunen in het maken van een boekenkeuze, opdat zij dat op juiste gronden (inhoud) doen in plaats van op basis van aantal pagina's en omslag. Je kunt ze daartoe zelf suggesties aanreiken en/of wijzen op websites met boekentips, zoals lezenvoordelijst.nl en leesadviezen.nl. Voor mijn onderzoek heb ik een serie boekenpagina's ontworpen die leerlingen ondersteunen in hun keuze. Een selectie daarvan vind je [hier](#).

In de vijf weken daarna plan je elke week een boekenclubles. Leerlingen beginnen die les in hun boekenclub en bespreken hun vragen en opvallende passages. Om de gesprekken op gang te helpen/houden kun je als docent de leerlingen ondersteunen met voorbeeldvragen en kleine huiswerkopdrachten (bijvoorbeeld: beschrijf de hoofdpersoon in vijf steekwoorden en neem die mee naar de boekenclub). Aan het einde van het gesprek spreken leerlingen af tot welke pagina ze gaan lezen voor de week erop. Daar beginnen ze vervolgens direct mee in de les. De laatste vijf tot tien minuten van de les kun je gebruiken om een literair begrip kort uit te leggen en toe te lichten hoe ze dat begrip kunnen gebruiken in hun boekenclub.

Leerlingen geven zelf aan dat ze het lezen in een boekenclub leuk, gezellig en leerzaam vinden.

Met welk effect?

Een uitgebreide analyse van de onderzoeksresultaten laat nog even op zich wachten, maar de eerste bevindingen zijn veelbelovend. Leerlingen geven zelf aan dat ze het lezen in een boekenclub leuk, gezellig en leerzaam vinden. Ze vinden het bijvoorbeeld prettig om vragen te kunnen stellen tijdens het lezen, zodat onduidelijkheden snel opgelost zijn en ze verbanden in het verhaal gaan zien die ze eerst totaaf over het hoofd zagen. Daarnaast vinden ze de discussies zelf leerzaam, omdat ze daarmee ook het perspectief, de visie of mening van een ander horen. Tot slot noemen veel leerlingen dat het lezen in een boekenclub hen meer motiveert om te lezen dan individueel een boek (moeten) lezen.

Wel zijn er enkele kanttekeningen te plaatsen, maar die kunnen met een waarschuwing vooraf wellicht ondervangen worden. Een deel van de leerlingen geeft namelijk aan dat niet iedereen in de boekenclub altijd bij was met lezen en vond dat vervelend omdat diegene geen 'spoilers' wilde geven. Een ander deel benoemde als nadeel dat hij/zij niet altijd bij was met lezen en dat vervelend vond, omdat hij/zij dan niet mee kon doen met het gesprek. Klaarblijkelijk ondervindt iedereen in de groep er hinder van als iemand niet bij is. Leerlingen daar vooraf op wijzen, kan wellicht al een deel van de achterstand voorkomen.

Bij de ontwikkeling van het lesmateriaal stonden twee doelen centraal: de lessen moeten leerlingen motiveren tot lezen en aanzetten tot persoonlijke groei.

Waarom werkt het zo?

Bij de ontwikkeling van het lesmateriaal stonden twee doelen centraal: de lessen moeten leerlingen motiveren tot lezen en aanzetten tot persoonlijke groei. Om de leesmotivatie te stimuleren is het van belang om tegemoet te komen aan de basisbehoeften uit de zelfdeterminatietheorie: autonomie, competentie en relationele verbondenheid (Deci & Ryan, 2000). Autonomie ondersteunen is daarbij meer dan keuzevrijheid bieden. Het is ook onderwijzen in hoe en op welke gronden je een goede (boeken)keuze kunt maken en de persoonlijke zinvolheid van, in dit geval het in groepsverband lezen en bespreken van een boek, benadrukken opdat de le(e)svorm voor de leerling een logische keuze wordt (Vansteenkiste & Soenens, 2015). De (selectie van) boekenpagina's die ik ontworpen heb, helpen leerlingen om (onder andere) op basis van thema en inhoud te kiezen, geven informatie over eventuele moeilijkheden en hoe daar mee om te gaan en laten zien hoe je het boek in een boekenclub kunt bespreken. Daarmee ondersteunen deze pagina's, samen met de voorbeeldvragen en eigen vragen, ook het gevoel van competentie. Leerlingen weten beter wat ze van het boek mogen verwachten en ze krijgen hulpmiddelen bij het lezen en bespreken ervan. Het bespreken zelf komt dan weer tegemoet aan de behoefte aan relationele verbondenheid.

Aanzetten tot persoonlijke groei is een veelomvattend doel en kent vele wegen daarnaartoe. In mijn visie is dat ook het ondersteunen van de normatieve ontwikkeling en het welzijn van de leerlingen (zie voor een uitgebreidere onderbouwing De Kleijn, 2019). De voorbeeldvragen en de vragen uit de boekenpagina's geven leerlingen handvatten om na te denken en te discussiëren over het boek, hun eigen leven en hoe zij zich (willen) verhouden tot anderen. Daarnaast besteed ik in de aanloop naar de boekenclublessen toe aandacht aan verschillende vormen van persoonlijke groei door literatuur, zoals het aanzetten tot nadenken (over de wereld, het leven, het verleden, etc.), het inzicht in jezelf en anderen en de positieve effecten op gezondheid (Stichting Lezen, 2017).

Meer weten?

Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2000) The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), p.227-268.

Kleijn, A.D. de (2019) Persoonlijke groei en motivatie in het literatuuronderwijs. In: Segers, E. & Steensel, R. van (Red.) *Lekker lezen: over het belang van leesmotivatie* (p. 125-136). Utrecht: Eburon. Raadpleegbaar via: https://www.lezen.nl/wp-content/uploads/2021/01/deel_30_lekker_lezen.pdf

Rogiers, M., Vansteelandt, I. & Van Keer, H. (2021). *Leesmotivatie: wat is het en hoe kan je het bevorderen?* In WODN Werkgroep Onderzoek Didactiek Nederlands (Ed.), *Handboek Didactiek Nederlands. Levende Talen*. <https://didactieknederlands.nl/handboek/2021/02/leesmotivatie-wat-is-het-en-hoe-kan-je-het-bevorderen>

Stichting Lezen (2017) *Wat doet het boek? Een onderzoek naar de opbrengsten van lezen*. Amsterdam: Stichting Lezen. Raadpleegbaar via: <https://www.lezen.nl/wp-content/uploads/2021/01/Wat20doet20het20boek.pdf>

Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2015). *Vitamines voor groei: Ontwikkeling vreden vanuit de Zelf-determinatietheorie*. Leuven: Acco.

Voor meer inspiratie voor een boekenclub speciaal voor de onderbouw en/of vmbo, zie het protocol en onderzoeksverslag van #BOOK: <https://www.lezen.nl/publicatie/onderzoeksverslag-protocol-book/>

Auteurs:

Anouk de Kleijn

+ posts

Anouk de Kleijn is docent Nederlands aan het Stedelijk Gymnasium Leeuwarden en promovendus aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij doet onderzoek naar persoonlijk en motiverend literatuuronderwijs. In het kader van haar onderzoek heeft zij een lessenserie voor de start van het literatuuronderwijs in havo-/vwo-4 ontwikkeld waarin de boekenclub centraal staat. Voor haar werkzame leven studeerde zij niet alleen Nederlands maar ook psychologie en die kennis komt in haar onderzoek nu goed van pas.

Delen:

Gerelateerd:

- Hoe werkt de tool?
- Lezersonderzoek (deel 2): methoden
- Schrijfprocessen
- Lezersonderzoek (deel 3): onderzoek in stappen

